

6. Удріс І.М. Вітчизняна художньо-педагогічна освіта у контексті болонського процесу: проблеми і завдання // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць. – Кривий Ріг, КДПУ, 2005. – № 10. – С. 278-285.
7. Философский энциклопедический словарь / Гл. ред. Л.Ф.Ильичев, П.Н. Федосеев, С.Н. Ковалев, В.Г. Панов. – М.: Сов. энциклопедия, 1983. – 840 с.

УДК 378:371.132

С.В. Омеляненко

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

***Анотація.** У статті автор представляє результати впровадження методу проектів із застосуванням нових інформаційних технологій у процесі підготовки майбутніх викладачів педагогічних дисциплін. Розглядаються види проектів: дослідницький, інформаційний та практично-орієнтований. Визначені умови ефективного застосування методу проектів у навчанні у вищих навчальних закладах.*

***Аннотация.** В статье автор представляет результаты внедрения метода проектов с использованием новых информационных технологий в процессе подготовки будущих преподавателей педагогических дисциплин. Рассматриваются виды проектов: исследовательский, информационный и практически-ориентированный. Определены условия эффективного применения метода проектов в обучении в высших учебных заведениях.*

***Annotation.** In the article the author presents the results of the implementation the method of project with using new information technology in process of training of future teachers of pedagogical disciplines. The types of projects: exploratory, information and practically-oriented are determined. The conditions of effective application of the method of project into training in institutions of higher education are determined.*

На сучасному етапі розвитку вищої освіти стандарти підготовки спеціалістів стали розширюватися за рахунок включення у них не лише системи знань, а й досвіду практичної діяльності в цілому і зокрема обов'язкового досвіду самостійної, з елементами творчості, діяльності. Це вимагає удосконалення форм і методів організації та здійснення навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, змінює пріоритети у підготовці викладачів для вищої школи, яка відбувається у магістратурі.

Однією із технологій, що сприяє формуванню професіоналізму майбутніх викладачів, є проектна технологія, в ході застосування якої реалізуються всі стадії творчого процесу людини: виникнення, обґрунтування, осмислення і прийняття ідеї, технологічна розробка ідеї, практична робота над втіленням ідеї, апробування об'єкту в роботі, доробка і самооцінка творчого вирішення ідеї.

Розвиток ідеї застосування методу проектів у навчальній діяльності школярів детально проаналізована С.У. Гончаренком, О.Я. Савченко, О.О. Фунтіковою. Особливості організації проектної діяльності студентів під час вивчення педагогічних дисциплін розглядає О.В. Зосименко, яка наголошує, що „в освіті проекти доцільно розглядати як інноваційну форму організації освітнього середовища, в основі якої лежить самостійна розробка студентами значущої

проблеми – від ідеї до її практичної реалізації – під гнучким керівництвом викладача” [1, 5].

У дослідженні О.О.Фунтікової метод проекту розглядається як засіб розвитку і саморозвитку професійного росту майбутніх спеціалістів, в результаті чого формується система професійно-педагогічних вмінь на підставі створення оптимальних умов організації самостійної роботи і досягнення високих результатів у навчальній роботі. Автор визначає такі функції педагогічного проекту: 1) навчальна функція, що пов'язана із оволодінням теоретичними знаннями, узагальненням суттєвих фактів науки, передового педагогічного досвіду; 2) наукова функція, реалізація якої передбачає вміння студентами робити спостереження, аналізувати досвід педагогічної діяльності і співробітництва педагога з дітьми відповідно до змісту проекту, узагальнювати проблему з позиції наукових методів дослідження; 3) методична функція спрямована на розробку системи завдань та системи контролю знань відповідно до змісту проекту [2].

Метою нашої статті є показ можливостей застосування методу проектів у професійній підготовці магістрантів, майбутніх викладачів педагогічних дисциплін вищих навчальних закладів.

Метою проектної діяльності студентів-магістрантів є навчальний творчий продукт, під яким розуміється самостійно розроблений продукт від ідеї до її втілення, який має суб'єктивну або об'єктивну новизну і виконаний під контролем і консультацією більш досвідченого викладача. У своїй практичній діяльності зі студентами-магістрантами, які готуються стати викладачами педагогічних дисциплін, ми пропонуємо взяти участь у проектній діяльності, що спрямована на створення портфелю навчально-методичних матеріалів, які стануть основою їх наступного використання в ході асистентської практики, а також майбутньої професійної діяльності. У практичній роботі протягом 2007–2008 навчального року брали участь студенти-магістранти психолого-педагогічного факультету Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка спеціальностей „Початкова освіта” та „Соціальна педагогіка”.

У розробці проекту по створенню портфелю навчальних матеріалів ми спираємося на положення, що розроблені в програмі „Intel® Навчання для майбутнього” (США) та адаптовані українськими авторами Н.В.Морзе, Н.П.Дементієвською [3]. Реалізація цієї програми спрямована на застосування інформаційно-комунікативних технологій у навчанні школярів. У нашому досвіді ідеї щодо створення проектів ми використовуємо у процесі формування методичної компетентності майбутніх викладачів педагогічних дисциплін у вищих навчальних закладах.

У ході підготовки проекту для використання його при вивченні педагогічних дисциплін студенти-магістранти готують портфель навчально-методичних матеріалів, який містить: 1) план проекту, навчальні цілі якого враховують вимоги державних стандартів та навчальних програм; 2) приклади робіт підготовлених майбутніми викладачами у ролі студентів (студентської мультимедійної презентації, студентського бюлетеня чи буклету; 3) дидактичні матеріали для студентів; методичні матеріали для викладача (викладацька мультимедійна презентація, інструкції по організації роботи над проектом); список інформаційних джерел.

Метою такої роботи є розширення меж творчої діяльності – як власної, так і студентів; усвідомлення можливості ефективного застосування комп'ютерних технологій у вищій школі (не лише при викладанні інформатики).

Для досягнення поставленої мети студентам-магістрантам необхідно реалізувати такі завдання: 1) узагальнити знання щодо сутності методу проектів і специфіки його застосування у вищій школі при викладанні педагогічних дисциплін; 2) розробити ідею проекту, до реалізації якої можна залучити студентів при вивченні конкретних тем із педагогічних дисциплін; 3) підібрати інформаційний матеріал; 4) вдосконалити вміння володіння програмними засобами Microsoft Word, Microsoft Power Point, Microsoft Internet Explorer, Microsoft Publisher; 5) оформити проект, представивши його колегам по групі; 6) реалізувати проект в ході асистентської практики.

У ході розробки проектів студенти-магістранти пропонували для реалізації, як дослідницькі, так й інформаційні та практико-орієнтовані проекти.

У дослідницьких проектах передбачається висунення гіпотези, її перевірка, обговорення та аналіз результатів, їх оформлення. Такі проекти найбільш повно відображають суть наукового дослідження. Таким був, наприклад, проект, розроблений студенткою-магістранткою Пустомітенко М. на тему „Вплив засобів масової інформації на формування моральної культури особистості”. У ході реалізації проекту студенти другого курсу мали підготуватися до диспуту, обґрунтувавши чи заперечивши таке твердження: „Духовність – це не знання того, чого прагнеш, а розуміння, чого не потребуєш”. З метою надання допомоги у пошуках вирішення цього завдання пропонувався ряд тематичних питань: що пропагують засоби масової інформації стосовно способу життя людини; на що робиться акцент в засобах масової інформації, яка інформативна наповнюваність переважає; яким видам продукції засобів масової інформації ви віддаєте перевагу, і яким чином це впливає на вас; яким повинно бути телебачення, преса та ін, щоб сприяти розвитку особистості. Студенти-другокурсники повинні були не лише ознайомитися із літературою, яка була їм запропонована, але провести опитування серед учнів, студентів, дорослих, щоб виявити їх уподобання, а також поспостерігати за їх поведінкою і подивитись, яка залежність існує між тим, яким продуктам засобів масової інформації віддає перевагу особистість та її моральною поведінкою.

Виконання такого проекту викликало значний інтерес у студентів-другокурсників. Студенти, готуючись до диспуту, не лише систематизували знання щодо формування моральної культури особистості, а й розширили знання щодо впливу засобів масової інформації, показали деструктивний вплив на формування окремих моральних якостей особистості. Результатом реалізації проекту був і розвиток творчості, самостійності студентів. Рекомендації, які розробляли другокурсники, були спрямовані на вироблення навичок вибіркового сприйняття інформації, що подається засобами масової інформації.

Інформаційні проекти були спрямовані на збирання інформації про певний об'єкт (наприклад, про систему освіти в певній країні), на ознайомлення учасників проекту з цими відомостями, її аналіз і узагальнення (наприклад, визначення переваг системи освіти в певній країні), презентацію результатів інформаційного пошуку.

Прикладом інформаційного є проект на тему: „Стилі поведінки особистості у конфліктних ситуаціях”, запропонований Саленком К. для студентів п'ятого курсу спеціальності „Соціальна педагогіка” із навчальної дисципліни „Управління конфліктом у педагогічному процесі”. На основі ознайомлення із рекомендованою літературою, студентки-п'ятикурсниці Чистякова С., Котенко Д., Сапріянчук А.

представили презентацію, яка відображає стилі поведінки та умови їх використання. При цьому презентація передбачала і наочний образ, який відображав своєрідний девіз суті питання: „Розкрий очі”, що слугувало основою для організації діалогу на семінарському занятті. Наводимо фрагмент цієї презентації (Рис. 1).

Студентка-магістрантка Циганець В. запропонувала для студентів-спеціальності „Початкова освіта” практико-орієнтований проект „Навчальні ігри – це розвага чи ефективний засіб навчання?”. Результат діяльності майбутніх учителів початкових класів у цьому разі був орієнтований на професійні інтереси та чітко визначений із самого початку. Продуктом такого проекту був набір ігор, які мали конкретну навчальну та розвивальну мету, і це знайшло відображення у буклетах, які створили студенти.

Різноманітність видів проектів, тем із курсів педагогічних дисциплін, у ході яких пропонувалась реалізація цих проектів, забезпечувалась тим, що викладачі забезпечували право вибору студентами тематики й виду проекту. Цей вибір закріплювався у свідомості студентів як процес прийняття на себе відповідальності. Також організовувалось групове обговорення всіх ідей, пропозицій, жодна з яких не відкидалась, а розглядалась з точки зору доцільності використання та можливості реалізації у реальному навчально-виховному процесі. У ході розробки портфелю навчально-методичних матеріалів спілкування викладача й студентів здійснювалося на суб'єкт-суб'єктному рівні. Студенти перетворювалися на суб'єктів пізнавального процесу, ставали активними учасниками навчального процесу. По ходу створення портфелю навчально-методичних матеріалів періодично організовувалось групове обговорення підготовлених матеріалів, що давало можливість студентам-магістрантам оцінювати різні об'єкти, що виникали на кожному етапі роботи над розробкою проекту. Студенти оцінювали „чужий” продукт з позиції його доцільності, реалістичності тощо, і в той же час оцінювали свою власну діяльність і свій продукт діяльності.

Включення студентів-магістрантів у проектну діяльність по створенню портфелю навчально-методичних матеріалів сприяло становленню у майбутніх викладачів системи педагогічних поглядів, засвоєнню умінь проектувати свою власну діяльність, а також діяльність студентів на творчому рівні, розвитку потреби

у постійному самовдосконаленні. Всі проекти, запропоновані студентами-магістрантами, були реалізовані у реальному навчально-виховному процесі психолого-педагогічного факультету на різних курсах в ході вивчення педагогічних дисциплін. Це дало змогу побачити ефективність підготовленого портфелю навчально-методичних матеріалів, кількісне та якісне його наповнення.

Студенти другого-п'ятих курсів, які реалізовували запропоновані проекти, по-різному поставилися до їх виконання, різною була якість виконання проектів. Близько 30 відсотків студентів у кожній групі представили результати роботи в електронному варіанті у вигляді 5–10 слайдів за допомогою програми Power Point. Інші студенти подавали результати реалізації завдань проекту в рукописному вигляді: бюлетені, буклети, стінні газети. Інформація, запропонована студентами, у багатьох випадках слугувала основою для організації дискусії з проблем, що розглядалися.

Слід відзначити, що найбільш вдалою була реалізація інформаційних проектів. Студенти, які їх виконували, скористалися різноманітними джерелами інформації, а не лише тими, що рекомендувалось, зуміли стисло, за допомогою тез, схем, малюнків відобразити головні думки. Проте, якщо в інформаційних проектах передбачалося формулювання узагальнених висновків, то виникли значні труднощі, особливо у студентів другого курсу. Тому при включенні їх у таку діяльність потрібно давати більш детальний інструктаж щодо узагальнення отриманої інформації.

Практично-орієнтовані проекти виконували студенти четвертого-п'ятого курсів, які вже мали досвід практичної діяльності із вихованцями. Оскільки метою реалізації проектів було створення комплекту матеріалів, які мають безпосередній вихід у практичну педагогічну діяльність, то всі студенти на достатньо високому рівні справилися із завданнями. Проте, якщо зміст підібраних студентами матеріалів не викликає заперечень, то виникає стурбованість щодо технічної та естетичної сторони реалізації проекту: підбір стандартних малюнків через Інтернет, невиразність кольорового оформлення.

Реалізація дослідницьких проектів студентами другого-третього курсів викликала у них деякі труднощі. Лише близько 25 відсотків студентів змогли повністю вирішити всі завдання: сформулювати гіпотезу, провести теоретичний аналіз проблеми, опитування чи спостереження, кількісний та якісний аналіз їх результатів, сформулювати виважені висновки, естетично оформити результати своєї роботи. Близько 34 відсотків студентів на основі ознайомлення з певними теоретичними положеннями провели опитування (спостереження), здійснили кількісний аналіз результатів опитування (спостереження), але якісної характеристики не змогли зробити і не сформулювали висновки. Інші ж студенти пішли найпростішим шляхом: висвітлили результати досліджень (як правило, тільки одного дослідження), які були проведені науковцями з певної проблеми.

Проведене серед студентів опитування показало, що їх включення у проектну діяльність сприяло формуванню у них дослідницьких умінь, розвитку творчих здібностей, логічного мислення, дало змогу дещо з іншої точки зору поглянути на проблеми, які вони розглядають у процесі вивчення педагогічних дисциплін.

Слід відзначити, що навіть не досить детально, чітко продуманий проект мав педагогічне значення. Самоаналіз студентами-магістрантами об'єктивних і суб'єктивних причин неочікуваних результатів діяльності, невдач підвищують мотивацію для подальшої роботи.

Проведена робота показала, що включення студентів у проектну діяльність під час вивчення педагогічних дисциплін сприятиме підвищенню ефективності засвоєння навчального матеріалу, формуванню творчого мислення, розвитку педагогічних умінь і формуванню потреби у самовдосконаленні при дотриманні таких умов: чітке визначення мети, яка досягається студентами у процесі виникнення ідеї, створення та реалізації проектів, її спрямованість на майбутню професійну діяльність, на самовдосконалення особистості і професіонала; зв'язок проблеми, що вирішується у проекті із системою психолого-педагогічних знань, умінь, навичок, які б активізували потреби студентів в індивідуальному відкритті способу розв'язання визначеного педагогічного завдання; планування викладачем системи проектів, визначення місця кожного із них у системі вивчення навчальної дисципліни та системі професійної підготовки в цілому; створення освітнього середовища, яке б спонукало студентів до самостійного пошуку інформації для реалізації проекту; створення викладачем якісного портфелю навчально-методичних матеріалів у якості зразків для студентів.

Література:

1. Зосименко О.В. Особливості організації проектної діяльності студентів під час вивчення педагогічних дисциплін. – Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2005. – 44 с.
2. Фунтікова О.О. Сучасний погляд на використання методу проектів в організації самостійної роботи студентів поза аудиторією у вищій школі // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2003. – № 11. – С. 17–24.
3. Intel® Навчання для майбутнього. – К.: Видавництво „Нора-прінт”, 2006.

УДК 371.3+372

І.І. Осадченко

ДИДАКТИЧНІ ВИМОГИ ДО СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ СТИМУЛЮВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Анотація. У статті визначаються дидактичні вимоги до сучасних засобів стимулювання творчої активності молодших школярів шляхом психолого-педагогічного аналізу сутності понять „засіб” та „стимулювання”.

Аннотация. В статье определяются дидактические условия к современным средствам стимулирования творческой активности младших школьников следствием психолого-педагогического анализа смысла понятий „средство” и „стимулирование”.

Annotation. The article deals with didactic requirements for modern means of encouraging creative activities of primary school pupils by means of psychological-pedagogical analysis of the notions „means” and „encouraging”.

Квінтесенцією сучасної педагогіки є орієнтація на учня як на суб'єкта навчально-виховного процесу – на його бажання, пізнавальні орієнтири, цінності: „Чого хоче учень – головне запитання для вчителя... Важливо раз і назавжди зрозуміти – важливо не тільки те, чого ми бажаємо самі, але й те, чого хоче учень” (І. Підласий) [10, 401]. Такі орієнтири обрані також у зарубіжній педагогіці. Наприклад, О. Кашуба, дослідниця сучасної системи освіти у Німеччині, констатує,